

L'ACOMPANYAMENT DE LES FAMÍLIES, UNA ACTIVITAT ASSOCIATIVA BÀSICA

JORNADES DE POSTADOPCIÓ ICAA, octubre-novembre 2008

A Addif defensem el dret dels infants a viure en el si d'una família, i així ho reflecteix el nom mateix de l'associació. I ens agrada reflexionar sobre què significa això.

D'entrada, els humans tendim a creure que la biologia ens forneix d'eines suficients de cria dels infants que engendrem, però contínuament tenim exemples de que això no és ben bé així. Els infants necessiten persones adultes que els acompanyin mentre es van fent grans i que els ajudin a trobar les millors maneres de fer-se'n. La nostra biologia bàsica ho resol amb l'instint i la imitació; la nostra part humana es fa preguntes i busca respostes, conjugant les emocions amb la intel·ligència.

Com més complexitat adquireix la vida, menys ens podem fiar del simple instint d'espècie. I tanmateix aquest instint existeix i no el podem menysprear: la tendresa envers els nadons, la tendència a tenir cura dels desvalguts i a establir xarxes socials de col·laboració, estan inscrites en el nostre codi genètic i afloren, sortosament, en moltes de les nostres actituds. La més elemental de les xarxes socials de col·laboració és la quina hem convingut a dir-ne família.

Entenem la família com un grup de persones que estan vinculades afectivament, en què les persones adultes i capaces assumeixen una responsabilitat social de cura envers els infants i altres membres que necessitin suport; el vincle afectiu es pot establir pel fet de compartir alguns gens o per alguna de les diverses fórmules que la cultura ens ofereix per conuiu.

Quan la convivència s'estableix entre unes persones adultes que desitgen fer de pares/mares i un o més infants que, per diverses circumstàncies, s'han vist allunyats de la persona que els va portar al món, parlem de famílies "acollidores" o bé "adoptives". Els adjectius estableixen categories que els adults necessitem per situar-nos en els entramats legals, però per als infants signifiquen poca cosa.

En realitat, "escollir" (ad-optare) i "acollir" són les primeres coses que cal fer amb un fill, tant si arriba a la nostra vida per naixement com si la societat ens el confia perquè les seves arrels han deixat d'aportar-li saba vital; cada vida és única i donar-li pas és escollir-la. Quan un infant ve a casa nostra, és a casa seva on arriba, i la nostra missió és aquella tan poètica de "donar-li arrels, donar-li ales" Malament rai quan un infant arriba a una casa on no és benvingut, o bé on se li assigna un lloc en el que no es pot sentir còmode, com si se l'obligués a calçar-se unes sabates massa estretes.

Per ser pares i mares cal preparar-se: esdevenir físicament i mentalment adults, o sigui, ser capaç d'organitzar la pròpia vida i d'assumir com a pròpies les necessitats dels fills i filles, aportant o ajudant-los a trobar les respostes i solucions que per si sols difícilment trobarien. Però algunes vegades, la capacitat física d'engendrar fills i les capacitats necessàries per fer-ne l'acompanyament vital no coincideixen en les mateixes persones.

Per quin motiu una persona o una parella escullen criar un infant que no han engendrat? Poden haver-hi moltes respostes, i de fet mai no n'hi ha una de sola. Verbalitzar-les, destriar i assumir les que son vàlides per bastir una convivència sòlida, reconèixer i rebutjar les que només ens farien nosa, separar el desig del fill de totes les pèrdues vitals que poguem arrossegar... heus aquí en què consisteix la preparació. Com més preguntes s'hagin pogut respondre en aquesta fase (o, al menys, s'hagin pogut formular honestament) més fàcil serà fer front a tota la complexitat posterior.

Perquè l'infant només ens podrà adoptar com a mare/pare si es sent acollit lliurement per persones lliures que li permetin formular els seus interrogants vitals, alguns d'una gran duresa.

Però la preparació també inclou el temps d'impasse, de transició: quan ja estan totes les decisions preses, totes les formalitats fetes, i només queda esperar. De vegades es parla d'embaràs adoptiu, i és cert que les dues esperes tenen coses en comú; especialment la incertesa i el desig. Quan l'espera s'allarga molt, el doble o més del que seria un embaràs biològic, és fàcil caure en el desànim, sentir-se maltractats per la vida i per les institucions, sospitar de totes les persones i entitats involucrades en el procés, etc. En aquest període, poder comptar amb el suport i acompanyament de persones que passen, o han passat recentment, pel mateix tràngol ajuda a mantenir-se en uns paràmetres realistes i aprofundir la preparació emocional.

Quan arriba la filla o el fill tan desitjats, sol haver-n'hi prou amb el suport de les persones més properes: la família, les amistats de sempre... mentre dura la "lluna de mel" (excepte si la depressió "postpart" apareix amb massa virulència). Tanmateix, tenir famílies adoptives en aquest nucli de proximitat ajuda a identificar-se com a grup i alhora relativitzar les diferències amb altres models familiars, donant estatus de normalitat a la situació dels infants.

Més endavant, quan apareixen les inevitables complicacions relacionades amb l'ajustament de rols, la incertesa de l'infant sobre la seva realitat i la necessitat de posar a prova tota l'estructura familiar (com qui fa el control de qualitat del producte), tenir a mà una organització d'ajuda mútua torna a posar les coses al seu lloc: *el que està passant forma part del procés, potser quan t'ho van explicar confiaves secretament que a tu no et passaria, que en sabries més o tindries més sort, però no; vosaltres i el vostre infant esteu passant una crisi d'adaptació i ja se sap, les crisis, a qui no maten l'enforteixen.*

Els pares i mares que adopten tenen diferents nivells de necessitats en relació al seu model familiar. Necessiten sentir-se "normals" i alhora "especials". Volen per als seus infants una atenció específica -de l'escola, de la sanitat, de l'Administració...- que ajudi sense discriminar: que els permeti superar les carències que han hagut de suportar, però sense que se'ls atribueixin característiques o conductes socialment rebutjades o estigmatitzants. (Podríem reivindicar la "discriminació positiva", però els filòlegs saben que la batalla terminològica està perduda: la discriminació, igual que la crisi, és percebuda com a dolenta i haurem de buscar altres expressions per dir el contrari. I és una mica urgent, perquè l'expressió "necessitats especials", neutra en un principi, també està molt gastada)

No és previsible que els infants adoptats siguin majoria en els àmbits habituals de relació: la família extensa, el veïnat, l'escola, les activitats paraescolars o de lleure. I a l'inrevés: tampoc seran, normalment, l'excepció d'un entorn homogeni; a la majoria de llocs formen part de l'amplíssim món de la "diversitat" i difícilment obtindran del tot aquesta atenció específica i alhora normalitzadora... perquè ningú no sap ben bé en què consisteix. Les mares i els pares adoptius han de fer pedagogia social, explicant el seu model familiar com una opció de convivència més, i ser conscients que es trobaran persones molt, poc o gens receptives a la seva visió. Les associacions de famílies adoptives els proporcionen punts d'acollida, assessorament en qüestions particulars, i reflexió conjunta sobre els aspectes generals de la parentalitat i la filiació adoptiva, donant-los-hi eines per portar a terme la seva tasca.

Ara ja sabem que l'adolescència d'una noia o d'un noi adoptat tenen un factor de crisi suplementari, i se'n ressenten tant la convivència com els estudis. Els interrogants sobre l'origen són desestabilitzadors, i encara pitjor si no s'aconsegueix verbalitzar-los; de vegades progenitors i fills necessiten un suport psicològic amb el que mai haurien comptat. Ara bé, les famílies que regularment estan en contacte amb altres famílies adoptives han assumit que això pot passar, i arribat el cas ho tenen més fàcil, tant per demanar i obtenir suport emocional com per contactar amb professionals especialitzats.

Acompanyar les famílies al llarg de tota la seva trajectòria adoptiva és la tasca prioritària que ens hem marcat a Addif: assessorament personal en els inicis del procés, tertúlies temàtiques, conferències, tallers formatius de pre i postadopció, tallers específics per a famílies monoparentals, per a mestres i educadors... Intervenir en els mitjans de comunicació per estendre una visió normalitzada de l'adopció, de la manera més didàctica possible, també forma part d'aquest projecte, que s'integra amb la manera de fer de la Federació d'Associacions per a l'Adopció, de la qual formem part,

Una associació de famílies adoptives aporta, en relació a l'atenció professional, un valor afegit que és alhora la seva força i la seva debilitat: l'activitat fonamentalment voluntària. Tant les mares i pares adoptants com els que estan en espera d'assignació, en ple procés o en el plantejament inicial, quan hi busquen informació o recolzament troben l'empatia del company de viatge i la llibertat del voluntari; les activitats que s'organitzen tenen la gràcia de la familiaritat i l'espontaneïtat d'un cert nivell d'improvisació. Els professionals que donen suport tècnic habitual a l'associació i condueixen les sessions de formació (com és, en el cas d'Addif, la psicòloga Gemma Cánovas), i els que accepten de compartir els seus coneixements en conferències o altres actes, participen d'aquest esperit voluntarista.

Però la capacitat d'actuació d'una associació depèn en gran mesura de la disponibilitat dels seus membres més actius, i sovint aquests han d'esmerçar una bona part de la seva activitat en tasques d'organització i administració, ja que no sempre és possible professionalitzar aquestes tasques. Les associacions demanem a l'Administració que ens ajudi a seguir fent el que fem, a seguir aportant a les famílies i a la societat aquest valor afegit; i la demanda no és estrictament econòmica, si bé aquest aspecte pot ser important en alguns moments. És també, i sovint d'una manera prioritària, de reconeixement i suport públic.

Seguirem treballant per la cultura de l'adopció, perquè el màxim nombre d'infants puguin exercir el seu dret de créixer en el si d'una família, i perquè totes les famílies puguin exercir la seva tasca educadora de la millor manera. A tothom qui comparteix amb nosaltres aquest camí, moltes gràcies.

Teresina Fons i Solé, presidenta d'ADDIF, Associació en Defensa del Dret dels Infants a la Família -adopció i acolliment-